

Wystąpienie Bogusława Sonika
Posła do Parlamentu Europejskiego, Członka Komisji Ochrony
Środowiska, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności

Problematyka ograniczania uciążliwości odorowych
w Unii Europejskiej

Podstawą działań Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska jest program działania zatytułowany „Środowisko 2010: Nasza przyszłość, nasz wybór”. W programie tym zwrócono szczególną uwagę na najistotniejsze obecnie problemy: zmiany klimatu i globalne ocieplenie, siedliska przyrodnicze oraz dziką faunę i florę, zasoby naturalne i gospodarkę odpadami, ale w tym także na kwestie związane ze środowiskiem i zdrowiem.

Stan środowiska ma zasadnicze znaczenie dla jakości naszego życia zarówno dzisiaj, jak i w przyszłości. W ostatnich latach obawy związane z wpływem zanieczyszczenia na zdrowie ludzi znalazły wyraz w planie działania na rzecz środowiska i zdrowia na lata 2004-2010. Ze względu na fakt, że zdrowie ludzkie jest coraz bardziej narażone na działanie czynników środowiskowych, plan ten ma na celu zwiększenie naszej wiedzy na ten temat oraz wzmocnienie działań ochronnych i zapobiegawczych.

Powyzsze zasady polityki ekologicznej uwzględniającej związku środowiska ze zdrowiem zostały wyrażone w „Europejskiej karcie środowiska i zdrowia”, przyjętej we Frankfurcie nad Menem w 1989 roku. Następnie kraje europejskie wyraziły potrzebę i gotowość ustanowienia narodowych projektów zdrowia środowiskowego.

Praktyka ochrony środowiska w aspekcie ochrony zdrowia publicznego jest ważnym elementem polityki Unii Europejskiej. W programie działań wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001-2010, Komisja Europejska wśród czterech priorytetowych obszarów działań, wymienia „Środowisko i zdrowie”. Celem strategicznym działań Wspólnoty w tym obszarze jest osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia.

Swoje wystąpienie rozpoczynam od podkreślenia znaczenia ochrony zdrowia w polityce Unii Europejskiej, gdyż zagadnienie, o którym będziemy dyskutować przez najbliższe dwa dni, ma istotne znaczenie dla zdrowia i życia obywateli Unii Europejskiej.

We wszystkich krajach Unii Europejskiej obywatele podnoszą problem negatywnego oddziaływania substancji zapachowych na środowisko i ludzi. Aktywności gospodarczej człowieka towarzyszą emisje zanieczyszczeń do powietrza, w tym substancji uciążliwych pod względem zapachowym. Oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, zakłady przetwórstwa spożywczego, zakłady chemiczne – często takie obiekty zlokalizowane są w pobliżu skupisk ludzkich. Dyskomfort wywołany nieprzyjemnymi zapachami oraz obawa o zdrowie i życie są przyczyną wielu skarg obywateli. Jednak atmosferyczne uciążliwości zapachowe nie są regulowane w sposób szczególny na szczeblu Wspólnoty Europejskiej.

W związku z przygotowaniem do dzisiejszego seminarium wystosowałem zapytanie do Komisji Europejskiej. Celem mojego wystąpienia było uzyskanie odpowiedzi czy Komisja Europejska zamierza podjąć jakieś kroki w sprawie prawnego uregulowania w Unii Europejskiej standardów zapachowej jakości powietrza albo też czy w inny sposób prawny zamierza uregulować problem ograniczania uciążliwości odorowych. Jeżeli tak, to na jakim etapie są prace zmierzające do wprowadzenia takich uregulowań i w jakim czasie przewiduje się ich wprowadzenie.

Uzyskałem odpowiedź, że Komisja nie planuje złożenia wniosku do Parlamentu Europejskiego w sprawie wprowadzenia standardów jakości dotyczących atmosferycznych uciążliwości zapachowych. Tak więc problem ten nie zostanie uregulowany w sposób szczególny na szczeblu Wspólnoty, przynajmniej w najbliższym czasie. Wprowadzenie środków prawnych odnoszących się do zapachów Komisja Europejska pozostawia w gestii państw członkowskich.

Mimo braku szczegółowych przepisów wspólnotowych dotyczących standardów zapachowej jakości powietrza, nie oznacza to braku w ogóle możliwości prawnych zapobiegania tego rodzaju uciążliwościom. Problem ten jest regulowany w kilku przepisach szczegółowych dotyczących poszczególnych dziedzin działalności, które mogą powodować uciążliwości zapachowe.

Jeśli emisje substancji odorowych wynikają z działalności instalacji podlegających dyrektywie w sprawie zintegrowanej kontroli i zapobiegania zanieczyszczeniom mamy możliwość zastosowania środków prawnych określonych właśnie w tej dyrektywie. Dyrektywie tej podlegają m. in. zakłady chemiczne, fermy zwierzęce, składowiska odpadów; a z działalnością tych obiektów często wiążą się problemy odorowe.

Dyrektywa o zintegrowanej kontroli i zapobieganiu zanieczyszczeniom wprowadziła wymóg uzyskania przez każdą instalację pozwolenia zintegrowanego wskazującego dopuszczalne poziomy emisji substancji do środowiska. Poziomy emisji określone są w pozwoleniach w oparciu o najlepsze dostępne techniki i uwzględniają warunki techniczne instalacji, jej lokalizację oraz miejscowe warunki ochrony środowiska.

Pozwolenia zintegrowane muszą dotyczyć kontroli całościowego wpływu instalacji na środowisko, w tym: emisji do atmosfery, zrzutów do wód, wytwarzania odpadów, racjonalnego zużycia energii i ochrony gleby. Należy również przyjąć odpowiednie środki dotyczące problemu zapachów, który może wynikać z działalności niektórych instalacji. Dokumenty referencyjne BREF dotyczące poszczególnych dziedzin działalności przedstawiają najlepsze dostępne techniki ograniczania emisji zapachów.

Problem odorów powstających przy składowaniu odpadów regulowany jest dyrektywą w sprawie odpadów. Dyrektywa ta stanowi, że państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia odzyskiwania lub unieszkodliwiania odpadów bez zagrożenia zdrowia ludzi i bez stosowania procesów lub metod, które mogłyby szkodzić środowisku naturalnemu, w szczególności bez powodowania uciążliwości, m.in. zapachowych.

Ponadto dyrektywa w sprawie składowania odpadów stanowi, że należy podejmować środki zmierzające do minimalizacji uciążliwości i zagrożeń powodowanych przez składowiska odpadów w związku z emisją zapachów.

Już w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia w kilku krajach w Europie (ale także w Japonii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych) poszukiwano sposobów na uchwycenie tego trudnego problemu. W wyniku wieloletnich badań i obserwacji, niektóre kraje Unii Europejskiej wprowadziły prawne uregulowania ograniczania uciążliwości odorowych. Są to m.in.: Holandia, Belgia, Niemcy, Wielka Brytania, Austria, Dania, Czechy. Jednak w niektórych krajach nie podejmuje się takich działań, uzasadniając to brakiem odpowiednich rozwiązań na szczeblu wspólnotowym.

W krajach wiodących w zakresie zwalczania uciążliwości odorowych zastosowane rozwiązania prawne są podobne. Dziś będziemy mieli okazję szczegółowo zapoznać się z doświadczeniami europejskich liderów w tej dziedzinie, czyli: Niemiec, Austrii i Holandii. Skuteczność wprowadzonych rozwiązań prawnych w wielu krajach potwierdzają zmniejszające się liczby skarg, co oznacza ograniczenie liczby osób narażonych na uciążliwe zapachy. W opinii ekspertów i pracowników administracji instrumenty prawne, które dają

nam przepisy wspólnotowe, są niewystarczające, aby skutecznie walczyć z uciążliwościami odorowymi.

Zapobieganie negatywnym skutkom zanieczyszczenia środowiska substancjami zapachowymi staje się więc coraz bardziej pilnym problemem do rozwiązania w wielu krajach, które nie wprowadziły jeszcze odpowiednich uregulowań prawnych, w tym także i w Polsce.

Ministerstwo Środowiska podjęło próbę przygotowania projektu ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej. W ustawie tej mają być określone zasady postępowania w przypadku pojawienia się uciążliwości zapachowej spowodowanej działalnością gospodarczą. Proponowane rozwiązania prawne powinny doprowadzić do poprawy warunków życia i rozwoju gospodarczego. Dlatego popieram inicjatywę Ministra Środowiska mającą umożliwić skuteczne przeciwdziałanie uciążliwości zapachowej.

Do tego zagadnienia nie można podchodzić jedynie w kontekście względnych odczuć jednostki, gdyż brak możliwości skutecznego eliminowania uciążliwości odorowych ogranicza rozwój gospodarczy. Problem ten w konsekwencji wpływa na rozwój regionów. Występowanie uciążliwości zapachowych ogranicza rozwój wielu dziedzin działalności, takich jak: turystyka i rekreacja.

Wnioskuje, aby Ministerstwo Środowiska przygotowując projekt uregulowań prawnych zastosowanych w Polsce, skorzystało z doświadczeń państw, które są najbardziej zaawansowane w prawnym uregulowaniu tego zagadnienia. Mam nadzieję, że to seminarium wpisze się w proces poszukiwania optymalnego rozwiązania dla Polski a wnioski z seminarium zostaną wykorzystane przez Ministra Środowiska do wypracowania modelu prawnego dla ograniczenia uciążliwości zapachowych, który będzie zastosowany w naszym kraju.

Percepcja zapachów jest wrażeniem bardzo subiektywnym, dlatego ocena uciążliwości odorowej przysparza wielu trudności. Jednak nie oznacza to, że można ten problem bagatelizować. Bardzo ważne jest powszechne upublicznianie problemu odorów i uświadamianie społeczeństwu, że nie musi się godzić na życie w zanieczyszczonym środowisku. Państwa członkowskie Wspólnoty Europejskiej muszą podejmować działania w celu ochrony obywateli przed szkodliwymi działaniami czynników zewnętrznych mających wpływ na ich zdrowie i jakość życia, w tym także przed działaniem takiego czynnika, jakim są odory.